

Návrh opatrenia na zefektívnenie verejnej správy

Projekt:	Lepšie verejné politiky pre bývanie marginalizovaných rómskych komunít
Organizácia:	Nezisková organizácia DOM.ov
Operačný program:	Efektívna verejná správa
Kód žiadosti o NFP:	314011Q491
Názov aktivity:	Hlavná aktivita č. 3 Skvalitňovanie verejných politík podpory bývania MRK
Názov výstupu:	Návrh na opatrenie zamerané na zefektívnenie verejnej správy
Názov opatrenia:	Efektívne využívanie Zákona č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarimi v znení neskorších predpisov
Subjekt, ktorému sa návrh opatrenia predkladá:	Úrad vlády SR, Úrad splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity, Ministerstvo vnútra SR

Efektívne využívanie Zákona č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarimi v znení neskorších predpisov

2021

doc. Ing.arch. Katarína Smatanová MA, PhD. a kol.

Návrhy sú formulované v rámci projektu „Lepšie verejné politiky pre bývanie marginalizovaných rómskych komunít“, kód projektu ITMS2014+: 314011Q491.

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

Úvod

V rámci projektu „Lepšie verejné politiky pre bývanie marginalizovaných rómskych komunít“ je snahou neziskovej organizácie Projekt DOM.ov zbierať údaje a informácie z terénu, z praktických skúseností aktivít organizácie a spolupracujúcich obcí a tieto informácie premietat' do návrhov opatrení s cieľom zefektívniť verejnú správu a legislatívny systém.

Identifikácia problému

Nezisková organizácia Projekt DOM.ov pôsobí vo viac ako 20 lokalitách na úrovni obcí a mikroregiónov na Slovensku už od roku 2016. Nevyhnutnou súčasťou našich aktivít je konštruktívna a efektívna spolupráca s obcami a samosprávami. V rámci programu svojpomocnej výstavby, na ktorú sú aktivity našej neziskovej organizácie zamerané, má samospráva nezastupiteľnú úlohu pri príprave infraštruktúry na bývanie a jej ochrane z dlhodobého hľadiska. Po prvotnej fáze vybudovaní si vlastného bývania je potrebné zabezpečiť kontinuálnu ochranu objektov a celého územia pred požiarimi. Táto povinnosť je vlastná nie len obciam, ktoré sa zapoja do programu svojpomocnej výstavby, ale všetkým obciam bez ohľadu na to či majú, alebo nemajú na svojom území osídlenia marginalizovaných rómskych komunít.

Požiare, lokálne povodne a veterné smršte každoročne ohrozujú životy, zdravie a majetok občanov SR. V súlade so štandardom EÚ je na Slovensku zavedený Integrovaný záchranný systém, ktorý právne, ako aj v realite, funguje dobre. Avšak protipožiarne opatrenia najmä v lokalitách marginalizovaných rómskych komunít ostávajú stále problematické. A to i napriek existencii rôznych nástrojov, či už systémových alebo jednorazových (napríklad z prostriedkov európskych štrukturálnych fondov, prípadne legislatívnych úprav, ktoré upravujú možnosti riešenia tejto problematiky), tieto nie sú obcami v praxi v dostatočnej miere uplatňované.

V rámci našej skúsenosti je najčastejším dôvodom tejto situácie neznalosť samosprávy, t. j. volených zástupcov, ale aj administratívnych pracovníkov o možnostiach, ktoré tieto zákony a nástroje umožňujú, resp. ide o neznalosť ich existencie.

Návrh adekvátnych opatrení: problematika rizika požiarov v rómskych osídleniach

Keďže stavby postavené bez kolaudačného rozhodnutia, alebo stavby postavené v čase, kedy požiarne normy neboli rozvinuté, ako sú v súčasnosti, predstavujú vysoké riziko požiarov, ktoré každoročne ničia obydlia, majetok a aj ľudské životy.

Najčastejším zdrojom požiaru sú “piecky” - vykurovacie telesá na tuhé palivo, ktoré predstavujú hlavný zdroj vykurovania v prostredí obydli MRK. Bežná prevencia a údržba “piecok”, by pritom aj na jednoduchej osvetovej úrovni mohla mať zásadný dopad.

Ďalším spôsobom prevencie vzniku požiarov, no zároveň aj ich možným riešením, je zavedenie pitnej vody a štandardných vodovodov do všetkých častí obcí. Prístup k pitnej vode má vedľajší účinok v znížení rizika požiaru v príbytku. Zákon č. 314/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov¹ je síce legislatívne na vysokej európskej úrovni, pričom je pravidelne aktualizovaný v súlade s najnovšími stavebnými postupmi², je ale na mieste sa zamyslieť nad zapojením do protipožiarnej ochrany aj tých obyvateľov, ktorí sú rizikom požiarov priamo ohrození. Nehovoriac o lokálnych povodniach, kde požiarne a záchranný zbor taktiež zasahuje.

Riešením je využitie napríklad dočasných vyrovnávacích opatrení (DVO), využitie prostriedkov aktívnych opatrení trhu práce na tréning a neskoršie zamestnanie do oboch, dobrovoľníckych ako aj profesionálnych požiarne zložiek, a taktiež by to napomohlo osвете a informovanosti. Uľahčila by sa aj neľahká kultúrna komunikácia, vytvorili by sa podmienky rozvoja miestnej zamestnanosti a podporila by sa priama prevencia vzniku požiarov.

Prevencia vzniku požiarov: osveta a profesia “kominára”

Prvým návrhom na riešenie tejto situácie je zlepšenie preventívnych opatrení na prechádzanie požiarov. Podľa dostupných údajov z Atlasu rómskych komunít 2019³ je známy počet, ako aj typ obydli v rómskych osídleniach.

Najproblematickejšie z hľadiska požiarnej prevencie sú **neskolaudované domy** (16 %), **drevenice** (3 %), **chatrče** (13 %) a **unimobunky** (2 %), rovnako ako **iné typy obydli** (1 %), ktorých je síce málo, ale takisto môžu predstavovať nebezpečenstvo pre obyvateľov. Dokopy teda asi 34 % všetkých rómskych obydli môže predstavovať požiarne riziko. Treba tiež prihliadať aj na ostatné kategórie, t. j. byty a rodinné domy, kde sa s protipožiarne opatreniami tiež musí

¹ 314/2001 Z.z. - Zákon o ochrane pred požiarne - SLOV-LEX

² Požiarne prevencia, Ministerstvo vnútra SR - Hasiči a záchrannári (minv.sk)

³ Ravasz, A. et al. (2020). Atlas rómskych komunít. Bratislava: Vydavateľstvo Veda

pracovať. Podľa typu obydlí sa dá napláňovať a asistovať vo vykonávaní týchto opatrení. Ďalším dôležitým faktorom pri plánovaní takýchto opatrení je typ a spôsob vykurovania takýchto príbytkov. V prípadoch obecných nájomných bytov je povinnosťou obce tieto byty adekvátne vybaviť protipožiarnymi technickými prostriedkami v súlade s existujúcimi normami.

Situácia je však komplikovanejšia v prípade **rodinných domov** (či už skolaudovaných alebo neskolaudovaných), kde spôsob prevencie, či riešenia závisí od ich technického stavu a spôsobu vykurovania. Základnou zodpovednosťou majiteľa stavby je vykonávať potrebné opatrenia. Na mieste je otázka týkajúca sa dostatočného povedomia širokej verejnosti o protipožiarnych opatreniach. A tak je vhodné, aby obec v spolupráci s hasičským zborom pri takejto osвете svojich občanov aktívne pôsobila. Platí, že prevencia je lacnejšia ako odstraňovanie následkov. Výroba informačných materiálov, či každoročné informačné dni, finančné zvýhodnenie revízií súkromných hasiacich prístrojov a podobné aktivity, môžu byť prospešné nielen Rómom, ale všetkým obyvateľom obce.

V prípadoch **technicky neskolaudovaných domov**, súkromných príbytkov, postavených bez riadnych technických noriem a z materiálov, ktoré nespĺňajú protipožiarné normy, je tiež na mieste sa zamyslieť nad spôsobom, akým by sa dala takáto prevencia vykonávať. Jedným z opatrení je pravidelná kontrola a čistenie "piecok" na začiatku a nakonci vykurovacej sezóny. Na takúto činnosť by sa dali využiť napríklad *nástroje aktívnych opatrení trhu práce*, ktoré má k dispozícii príslušný Úrad práce sociálnych vecí a rodiny. Výber vhodných uchádzačov o zamestnanie a *v spolupráci s obecnou firmou*, by zamestnanie uchádzačov, ako "**kominárov**" podporilo ako lokálnu zamestnanosť, tak aj prevenciu proti požiarom. Profesia kominára je síce špecializovaná, no mimoriadne vyhľadávaná činnosť aj mimo prostredia MRK. Samozrejme, že sa nedá očakávať, že by sa takýto obecný kominár zamestnal obcou na plný úväzok v každej malej obci. No obec s takýmto zamestnancom môže ponúknuť tieto služby aj iným obciam, prípadne mestám.

Následne by mohla obec z takto zarobených zdrojov financovať čistenie a preventívne kontroly aj v obydliach Rómov, ktorí si takéto služby nemôžu z vlastných zdrojov zaplatiť. Vytvorí sa tým vysoko špecializované pracovné miesto, a taktiež sa odstráni potenciálne riziko vzniku požiarov na regionálnej úrovni.

Prevencia vzniku požiarov: zavádzanie vodovodov

Prístup k zdravotne nezávadnej pitnej vode sa môže zdať v 21. storočí v krajine Európskej únie ako samozrejmosťou. V prípade lokalít MRK však tomu tak nie je. Súčasne, vodovod

v domácnosti nie je sám o sebe protipožiarnym opatrením. Avšak vodovodná prípojka jednoznačne napomáha pri hasení rozsiahlych požiarov. Následne, vodovodná prípojka v domácnosti prináša aj nespornú zdravotnú a hygienickú výhodu. Tak ako so všetkými inžinierskymi sieťami, je najväčším problémom rozdiel v dostupnosti, v prípade ak obec takúto možnosť má, no rómska časť obce ňou nedisponuje.

Pri všetkých typoch inžinierskych sietí je badateľný problém ich nevyužívania obyvateľmi koncentrácií aj v prípade, že sú dostupné. Táto skutočnosť môže súvisieť s depriváciou daných komunit, ktorých obyvatelia nedisponujú prostriedkami na to, aby si pripojenie k existujúcej infraštruktúre dokázali zabezpečiť, ako aj postojmi jednotlivých samospráv k tomuto problému.⁴

Prevenca vzniku požiarov: DVO pre dobrovoľné zbory

Posledným opatrením v téme prevencie vzniku požiarov, je využitie ľudského potenciálu. Zákon č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarom a jeho súvisiace vykonávacie predpisy obsahujú ustanovenia týkajúce sa zriaďovania, prevádzkovania, výcviku ako aj technického vybavenia pre dobrovoľné hasičské zbory. Vo veľkej miere sa tieto opatrenia obyvateľmi rómskych osídlení nevyužívajú. Potenciál *pracovnej sily, ako protipožiarnej ochrany* tak ostáva nevyužitý. Stráca sa tým aj kultúrne a jazykové porozumenie medzi zložkami hasičských zborov z majority a obyvateľmi rómskych komunit. Tým sa Rómovia v marginalizovaných komunitách stávajú pasívnymi príjemcami protipožiarnych zásahov. Jedným z riešení, by bolo využiť *inštitút dočasných vyrovnávacích opatrení (DVO)*, ktorý by umožnil tzv. *on the job training*, t. j. princíp praktického výcviku. Počas takéhoto plateného výcviku, by si mohli kandidáti na dobrovoľných hasičov doplniť aj potrebné formálne vzdelanie. Cieľom nie je umelo navyšovať stavy dobrovoľného požiarneho zboru, ale pomôcť prekonať prekážku formálneho vzdelania pri vstupe do tohto zamestnania, ktoré si samozrejme vyžaduje aj formálne vzdelávanie. Využitiu dočasných vyrovnávacích opatrení a nástrojov aktívnych opatrení trhu práce nič nebráni. Výhodou by mohla byť inkluzívna protipožiarna osвета a odstránenie nedôvery a zlej komunikácie počas zásahov.

Záver

Zo skúsenosti neziskovej organizácie Projekt DOM.ov vyplýva, že veľakrát stojí za nerealizovaním opatrení nie nevhodnosť kompetentných, ale len neznalosť potrebných a dostupných možností a nástrojov. Máme za to, že ak sa zlepši informovanosť o možných nástrojoch a

⁴ Ravasz, A. et al. (2020). Atlas rómskych komunit. Bratislava: Vydavateľstvo Veda

súčasne úspechov v téme protipožiarnych opatrení, zvýši sa aj počet realizovaných pozitívnych krokov v teréne a zníži sa počet obetí, ranených a eliminuje sa riziko poškodenie majetku. V tomto dokumente sme navrhli 3 konkrétne opatrenia, ktoré prispievajú k zlepšovaniu prevencie, či riešenu vzniku požiarov a nevyžadujú rozsiahle systémové či legislatívne zmeny, naopak ich realizácia je dostupná a v rukách každej obce už pri súčasnom nastavení systému.

Použité zdroje:

Ravasz, A. et al. (2020). Atlas rómskych komunít. Bratislava: Vydavateľstvo Veda.

Vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 121/2002 Z. z. o požiarnej prevencii, zmena č. 591/2005 Z. z., zmena č. 259/2009 Z. z., zmena č. 202/2015 Z. z.

Zákon č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarimi